

TẾT CỔ TRUYỀN VIỆT NAM VỚI KHÁCH DU LỊCH NƯỚC NGOÀI

VIETNAM TRADITIONAL TET HOLIDAYS AND FOREIGN TOURISTS

PHAN HUY XU(*) và VÕ VĂN THÀNH(**)

TÓM TẮT: Tết cổ truyền Việt Nam, ban đầu là một sinh hoạt văn hóa của tộc người Việt và một số tộc người khác nhưng hiện nay đã trở thành ngày Tết cổ truyền của Việt Nam. Trong những năm qua, nhiều du khách nước ngoài có dịp đến Việt Nam du lịch trong dịp Tết Nguyên Đán đã có những cảm nhận, trải nghiệm Tết thú vị và có thể nói là họ “ăn Tết” như người Việt Nam. Tết Nguyên Đán góp phần làm cho du lịch Việt Nam thêm phong phú với những sản phẩm du lịch đặc sắc mà mỗi năm, du khách nước ngoài chỉ có một dịp để tìm về.

Từ khóa: Tết cổ truyền Việt Nam; lịch âm dương; khách du lịch nước ngoài.

ABSTRACTS: Vietnamese traditional Tet is the special cultural activity of the Vietnamese people and some other ethnic groups, but now it has been becoming the traditional Tet holidays throughout Vietnam. Over the years, many foreign tourists who have the opportunity to travel to Vietnam during Lunar New Year have enjoyed an extraordinary experience of the Tet holidays and we can say that they actually “eat Tet” or enjoy Tet holidays like Vietnamese people. Lunar New Year contributes to make Vietnam more prosperous in tourism with special tourist products that every year, foreign visitors only have a chance to discover. In this article, we would discuss further about Tet holidays and tourism for foreigners to Vietnam in order to promote Tet holidays tourism.

Key words: Vietnam traditional Holidays; Lunisolar calendar; foreign tourists.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Tết cổ truyền Việt Nam, còn gọi là Tết Nguyên Đán, Tết Cả diễn ra hằng năm vào những ngày cuối tháng Chạp âm lịch (theo ý kiến của nhiều nhà nghiên cứu về lịch pháp cổ truyền Việt Nam, đúng ra phải gọi là *lịch âm dương* (Lunisolar calendar)). Ở đây, theo thói quen phổ biến, chúng tôi gọi là *âm lịch* (Lunar Calendar) và kéo dài cho đến hết tháng Giêng. Hầu hết những nét

đặc sắc nhất của văn hóa Việt Nam được phô diễn trong dịp này. Văn hóa Việt Nam ở đây được dùng theo nghĩa rộng, theo một số nhà nghiên cứu văn hóa Việt Nam, chẳng hạn theo Đặng Nghiêm Vạn, “Văn hóa của cộng đồng quốc gia dân tộc Việt Nam gọi tắt là Văn hóa Việt Nam,... Văn hóa Việt Nam là thành tựu của 54 tộc người tất nhiên sẽ phong phú hơn gấp bội lần” [7, tr.7]. Ngô Văn Lệ cũng cho rằng, “Văn hóa

(*) PGS.TS.GVCC. Trường Đại học Văn Lang, xuphanhuy@gmail.com

(**) ThS. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, vonhanchi@gmail.com

Mã số: TCKH13-05-2019

Việt Nam bao gồm tất cả các nền văn hóa của các tộc người sinh sống trên lãnh thổ Việt Nam, bất luận các cộng đồng đó có mặt sớm hay muộn trên lãnh thổ Việt Nam” [1, tr.vii]. Du khách nước ngoài đến Việt Nam trong dịp Tết cổ truyền sẽ được trải nghiệm những nét đặc sắc nhất của văn hóa Việt Nam vốn có bề dày lịch sử nhiều ngàn năm. Trong những năm qua, các công ty du lịch tổ chức cho du khách nước ngoài đến Việt Nam “ăn Tết” và họ cũng đã tận hưởng được những khoảnh khắc độc đáo, sống động của Tết cổ truyền Việt Nam. Tuy nhiên, để phát huy hết giá trị của Tết cổ truyền trong hoạt động du lịch nhằm thu hút khách nước ngoài nhiều hơn nữa, tăng doanh thu cho ngành du lịch đồng thời góp phần quảng bá văn hóa Việt Nam ra thế giới có chiều sâu thì vẫn còn nhiều việc phải làm đối với ngành du lịch Việt Nam. Trong bài viết này, chúng tôi bàn đến *Tết cổ truyền Việt Nam với khách du lịch nước ngoài* góp thêm ý kiến đẩy mạnh du lịch trong dịp Tết cổ truyền Việt Nam.

2. NỘI DUNG

2.1. Đôi nét về Tết cổ truyền Việt Nam

Tết cổ truyền Việt Nam là dịp lễ, hội lớn nhất trong năm của tất cả các cộng đồng tộc người sinh sống trên lãnh thổ Việt Nam. Tết Nguyên Đán là từ thiêng liêng nhất mà mọi người, đặc biệt là người Việt mong đợi: “Tầm mức quan trọng của Tết bất kể sâu xa trong tinh thần và tình cảm của người dân, coi Tết là thời điểm thiêng liêng nối kết trời với đất, cõi âm với cõi dương, lịch đại tổ tiên với con cháu hiện tồn và hơn hết thấy là nối kết sợi dây tình cảm thân ái với gia đình, gia tộc với bạn bè thân hữu, với láng giềng chòm xóm, với

cộng đồng xã hội...” [6, tr.9]; Tết cổ truyền là một trong những viên ngọc quý của văn hóa Việt Nam,... nó đẹp đẽ, nghĩa tình, thiêng liêng,... Tết cổ truyền Việt Nam biểu hiện đạo lý uống nước nhớ nguồn một cách sâu sắc và cụ thể nhất. Giá trị hướng về cội nguồn là giá trị tâm linh, giá trị tình cảm [13].

So với Dương lịch (Solar Calendar), Tết Nguyên Đán diễn ra trong khoảng thời gian từ giữa tháng 1 đến giữa tháng 2 dương lịch, tùy theo sự điều chỉnh của lịch ta (lịch âm dương) hằng năm. Tuy nhiên, theo thông lệ bất thành văn, cả xã hội Việt Nam nghỉ Tết Nguyên Đán thường kéo dài khoảng 10 ngày, đối với những người nông dân có tâm thức “Tháng Giêng là tháng ăn chơi”, Tết Nguyên Đán thực sự kéo dài hơn nữa, có thể là suốt tháng Giêng sau khi mùa vụ đã thu hoạch xong. Tết Nguyên Đán Kỷ Hợi (2019) sẽ nghỉ 9 ngày.

Đầu tiên, chúng ta phải kể đến sự thay đổi về thời tiết mà mỗi năm theo *lịch âm dương* có đến 24 tiết gắn với 4 mùa đặc biệt hơn cả là các lễ lạt gắn với 8 tiết chính gọi là “tứ thời bát tiết” gồm: *lập xuân, lập hạ, lập thu, lập đông, xuân phân, thu phân, hạ chí và đông chí*. Về mặt từ nguyên, theo nhiều nhà nghiên cứu văn hóa Việt Nam, *Tết* là do biến âm của từ “tiết” mà ra. Nội dung của lễ Tết là tiết nhật bắt nguồn từ việc canh tác nông nghiệp được xác lập trên cơ sở biến đổi khí hậu theo mùa trong năm. Nhìn chung, với hoàn cảnh khí hậu Việt Nam, Tết được tổ chức vào dịp thời tiết khí hậu thuận lợi cho công việc sản xuất và đó cũng là thời điểm dồi dào về nguồn cung cấp lương thực, thực phẩm, tài lực, vật lực để hưởng dụng nên gọi là “ăn

Tết”. Tết cả là lễ hội chuyển mùa và có nội dung đa chức năng, bao gồm việc tế tự trời đất, thần linh, tổ tiên cùng với việc trừ tà, trấn trạch, cầu an và đồng thời đây cũng là dịp đoàn viên gia đình, thăm viếng, chúc tụng, hội tụ ăn uống, vui chơi giải trí, tham dự các trò chơi tranh tài, thể dục thể thao. Rõ ràng, việc xác lập nên một Tết cả/Tết Nguyên Đán đa chức năng như vậy là một quá trình đổi thay và tích hợp các tín lý, nghi thức tế tự cùng các hoạt động vui chơi và ăn uống [6, tr.1-13]. Trên thực tế, Tết như một “hý kịch trường” lớn diễn ra rộng khắp Việt Nam, là cánh cửa rộng mở để người nước ngoài nhìn vào con người và văn hóa Việt Nam đang chuyển động đa diện, đầy màu sắc, tích hợp, thể hiện tính nguyên hợp của lễ hội truyền thống mà mọi đối tượng tham gia trực tiếp vào quá trình sáng tạo văn hóa như những nghệ sĩ đồng thời là người hưởng thụ những sản phẩm văn hóa mà họ sáng tạo ra.

Theo truyền thống người Việt và một số tộc người ở Việt Nam, 23 tháng Chạp âm lịch trở thành một cột mốc đáng lưu ý và quan trọng cho việc chuẩn bị đón Tết Nguyên Đán bằng việc mọi gia đình dù sớm hay muộn cũng đều sắm sửa lễ vật dâng cúng Ông Táo. Lễ vật cúng Ông Táo thông thường gồm: chè xôi (trôi) nước, bánh ngọt, kẹo ngọt, hương, hoa,... ngoài ra còn có vật phẩm đặc biệt mà không gia đình người Việt nào bỏ quên được đó là việc chuẩn bị cho Ông Táo một con cá chép khỏe mạnh để ông cưỡi về châu Ngọc Hoàng. Ngày nay, vật phẩm đặc biệt này trong nhiều gia đình được thay thế bằng cá chép giấy, cò bay, ngựa chạy bằng giấy,... hóa vàng để Ông về Trời cho nhanh. Theo

Huỳnh Ngọc Trảng, “Ở phương Nam, trong lễ tiễn Táo, thay cho cá chép là bộ giấy in mộc bản hình “cò bay, ngựa chạy”, theo nghĩa ngựa chở Táo đi đường bộ, rồi cưỡi cò bay về trời. Việc dùng ngựa và cò làm vật cưỡi cho Táo bắt nguồn từ nghi thức “xá mã, xác hạc” theo “hành trì” của đạo Giáo lẫn trong khoa nghi Phật giáo” [6, tr.40]. Sinh thời, nhà văn Sơn Nam viết một loạt bài báo về Tết như: *Sài Gòn và nét Tết xưa*, *Người Sài Gòn - Chợ Lớn ăn Tết, Thú vui ngày Tết*, *Về quê ăn Tết*, *Mâm cơm Tết ở Nam Bộ*,... ông từng nói một cách dí dỏm rằng, “Biết rằng ông Táo là sự tích vu vơ, vào thời đại mà bếp điện, bếp ga đang lấn chiếm, nhưng các bà các cô vào tuổi hơn 40 vẫn cúng kiếng tiễn đưa. Gẫm lại, tuy tốn kém nhưng thỏa mãn tâm hồn, nhớ mẹ mình hồi xưa từng làm như thế” [2, tr.204]. Tục cúng Ông Táo là tâm thức riêng, quan trọng của gia đình người Việt Nam.

Cùng với Tết Ông Táo là tục dựng cây nêu. Nhiều người Việt Nam còn giữ tục lệ truyền thống dựng cây nêu vào ngày Tết Ông Táo tuy rằng, theo Huỳnh Ngọc Trảng tục trồng cây nêu cũng biến đổi ít nhiều: “Cứ đến Tết, nhà nhà đều trồng cây nêu trước sân, rồi mới tiến hành lễ Tết và đến mùng bảy thì hạ nêu. Tục trồng cây nêu đến nay hầu như đã mất và chỉ còn thấy trong lễ hội ở các tộc người Tây Nguyên, miền núi phía Bắc,... Cây nêu là trục thiêng, được coi là biểu trưng cho trục vũ trụ nối kết cõi đất, cõi người và cõi trời, thể hiện là hình mặt trời, mặt trăng hay chùm lông gà trắng (biểu thị) mặt trời. Như vậy, cây nêu là một thứ “bàn thờ” ngoài trời, xem ra chức năng của nó khá gần với Bàn Thiên thờ Trời - Đất phổ biến ở Trung -

Nam Bộ và ở chừng mực nào đó là cây hương ở miền Bắc” [5, tr.101-102]. Cây nêu được làm đúng cách để chỉ đường cho tổ tiên trở về ăn Tết trong gia đình với những người đang sống [4, tr.150].

Sau Tết Ông Táo khoảng một tuần đến Tết Nguyên Đán. Đây là khoảng thời gian bận rộn, tất bật nhưng vui vẻ của mọi gia đình để rồi bước vào những ngày Tết, nhịp sống của người Việt Nam dường như chậm lại, lắng đọng. Trong những ngày này, mọi gia đình lo dọn dẹp, trang hoàng nhà cửa, mua sắm thêm đồ mới, vật dụng mới, chuẩn bị tiền nong, gom nợ, khóa sổ công việc một năm,... chuẩn bị đón Tết.

Ngày tất niên (còn gọi là chung niên) là ngày cuối cùng năm âm lịch, còn gọi là ngày 30 Tết (có năm thiếu là ngày 29 tháng Chạp). Mọi gia đình chuẩn bị mâm cỗ, chu đáo và trang nghiêm với các lễ vật cần thiết đón ông bà về ăn Tết với con cháu và được dân gian gọi nôm na là rước ông bà về cùng ăn Tết. Kể từ giờ phút đó, ông bà hiện hữu trong nhà của con cháu, cùng ăn Tết và chứng giám cho con cháu (thực ra, trong quan niệm của người Việt và một số tộc người, ông bà luôn hiện hữu trên bàn thờ trong nhà con, cháu). Nhiều gia đình có thời gian và giữ tập tục cổ truyền, mỗi bữa cơm trong gia đình, họ đều dọn lên bàn thờ gia tiên, khấn vái, mời ông bà cùng ăn uống cho đến khi đưa ông bà vào ngày lễ hạ cây nêu đã được dựng trước đó vào Tết Ông Táo. Sau mâm cỗ cúng đón ông bà về ăn Tết vào ngày 30 Tết là một loạt các lễ, tục khác diễn ra trong ngày những Tết như lễ đón giao thừa, lễ trừ tịch, ba ngày đầu năm mới (ba ngày tân niên), lễ xông đất, lễ xuất hành, hái lộc, chúc tết, thăm viếng, mừng tuổi, khai hạ,...

“Giận gần chết đến Tết cũng thôi” là câu nói diễn tả hòa khí của người Việt trong ngày Tết. Trong những ngày đầu năm mới, mọi người dù thân, sơ gặp nhau đều vui vẻ, hồ hởi, chúc tụng và mong những điều tốt lành đến với mọi người, kiêng những lời nói khó nghe, cãi vã, va chạm không cần thiết,... Những tập tục hay và niềm tin này được nhiều người Việt Nam duy trì. Nhân đây, chúng tôi nói thêm về niềm tin thờ cúng ông bà của người Việt. Người Việt tin rằng, hằng năm vào những ngày giỗ kỵ hoặc lễ, Tết, linh hồn của tổ tiên, ông bà mình sẽ về sum họp với con cháu. Đó là cơ hội để con cháu báo hiếu, hoài niệm, tưởng nhớ tới công đức ông bà, cha mẹ. Nếu không có ông bà, cha mẹ, mình sẽ không tồn tại ở cõi đời này, do đó việc báo hiếu khi ông bà, cha mẹ còn sống là điều tất yếu phải làm và làm một cách rất hoan hỷ, tự nguyện và khi họ qua đời, con cháu cũng phải tỏ lòng thành kính như lúc họ còn sinh thời. Tuy nhiên, do không gian sống hiện đại có nhiều thay đổi dẫn đến nhiều lễ, tục trong ngày Tết Nguyên Đán đã được đơn giản hóa.

Tết Nguyên Đán ở Việt Nam là kỳ nghỉ lễ dài nhất trong năm cho toàn xã hội, đây là một kỳ nghỉ thú vị, mang lại nhiều ý nghĩa, cảm xúc cho mọi người Việt Nam tuy rằng cũng có mặt trái của Tết. Các tập đoàn, công ty nước ngoài ở Việt Nam cũng tôn trọng tục lệ cổ truyền của Việt Nam. Họ chủ động sắp xếp để người lao động Việt Nam được trở về quê, hưởng cái Tết đầm ấm, đầy ý nghĩa với người thân và sau đó là sự trở lại làm việc tích cực và hiệu quả cao. Đối với người nông dân, ăn Tết còn kéo dài đến hết tháng Giêng “Tháng

Giêng là tháng ăn chơi” như câu ca dân gian, tuy rằng hiện nay trên thực tế không có nông dân nào nghĩ đến việc ăn Tết trọn cả tháng Giêng.

Theo Huỳnh Ngọc Trảng, Tết trong quá trình lưu truyền và phát triển lâu dài đã có kết nên tập tục văn hóa đặc biệt quan trọng với những đặc điểm nổi trội: một là, “dĩ nông vi bản” của người Việt Nam. Tết gắn liền với các lễ nghi nông nghiệp, tức gắn bó với hoạt động nông vụ, lấy gia đình/gia tộc làm phạm vi; hai là, trong quá trình phát triển, lễ tết truyền thống do tính đa chức năng trong mục đích lễ lạt là thuận theo sự đa cầu của thể nhân từng thời đại mà thêm, bớt, khiến cho nội dung mang tính tổng hợp phong phú; ba là, lễ tết khởi nguyên từ lễ thức nông nghiệp và các tín ngưỡng thờ tự nhiên, trải qua lịch sử, lễ tết đã tích hợp các tín lý, đối tượng thờ tự cùng các nghi lễ tôn giáo, từ cầu phúc diệt họa, cúng sao giải hạn, thỉnh lộc cầu tài, đến đi chùa lễ Phật cầu an,...; bốn là, sự chuyển dịch của dân cư giữa các vùng miền từ núi xuống đồng bằng, từ đồng bằng đến biển cả, hải đảo, từ bắc vào trung, nam làm cho tết cũng có sự khác biệt nhất định nhưng về cơ bản bảo lưu những tập tục vốn có [6, tr.21-22].

Nếu so sánh với tết dương lịch ở các nước phương Tây, ngày Tết thời tiết thường băng giá, lạnh lẽo, cây cối trụi lá và hầu như Tết nhà nào biết nhà nấy. Nhìn vào Tết cổ truyền Việt Nam, chúng ta thấy Tết là thời gian đoàn tụ gia đình, đoàn kết cộng đồng, ngày trở về quê hương, xứ sở, tổ tiên. Tết cổ truyền Việt Nam là mùa xuân ấm áp, cây cối đâm chồi nảy lộc, ngày tết trồng cây, làm môi trường xanh, sạch, đẹp. Tết cổ

truyền Việt Nam là thời khắc giao hòa giữa Đất trời - Thần linh - Con người. Đất, trời và con người đều đẹp, cảnh du xuân rộn ràng và lễ hội tung bừng diễn ra khắp nơi.

2.2. Tình hình và thực trạng phát huy giá trị Tết cổ truyền Việt Nam

Tết Nguyên Đán ở Việt Nam được nhiều người nước ngoài biết đến và họ chủ động tìm hiểu Tết cổ truyền Việt Nam, sắp xếp những chuyến du lịch đến Việt Nam với mong muốn cùng ăn Tết với người địa phương. Các hãng du lịch trong và ngoài nước cũng nỗ lực tổ chức nhiều chương trình tham quan gắn với Tết Nguyên Đán để người nước ngoài có cơ hội tìm hiểu, trải nghiệm Tết cùng người Việt Nam.

Du khách nước ngoài được quan sát các lễ, tục diễn ra trong những ngày Tết với sắc màu tươi rói, bừng bừng sức sống ở toàn cõi Việt Nam. Đây là dịp trải nghiệm thú vị đối với du khách nước ngoài về hành vi ứng xử, văn hóa, phong tục, tập quán, con người Việt Nam,... Du khách có thể tham gia vào chợ Tết, thăm đền chùa, gói bánh chưng, ăn các món ăn đặc trưng ngày Tết, hái lộc, mừng tuổi, tham gia vào sinh hoạt ngày Tết tại các gia đình người Việt Nam.

Những phong tục đặc sắc ngày Tết cổ truyền Việt Nam rất thú vị, đáng để du khách trải nghiệm. Đối với người Việt Nam, Tết Nguyên Đán là ngày lễ lớn nhất trong năm. Dù có nhiều biến động trong lịch sử nhưng phong tục ngày tết vẫn giữ được bản sắc dân tộc.

Đi chợ Tết sẽ đông hơn, vui hơn. Đi chợ Tết cốt để gặp nhau, tận hưởng không khí háo hức ngày Tết. Theo truyền thống, tất cả những của ngon vật lạ đều được bày bán.

Trồng cây nêu: Cây nêu ngày Tết thường cao 5-6m, treo nhiều thứ trên ngọn như: vàng mã, bầu rượu, cá chép bằng giấy, những chiếc khánh,... kêu leng keng báo hiệu cho ma quỷ biết rằng nơi đây có chủ, không được đến quấy phá. Cây nêu dựng ngày 23 tháng Chạp, là ngày Táo Quân về Trời và ngày mừng 7 Tết thì hạ nêu.

Câu đối Tết: Theo truyền thống, hầu như nhà nào cũng có tục treo câu đối đỏ.

Hoa tết: Ngoài bắc hoa đào, miền Trung và miền Nam hoa mai và nhiều loại hoa như vạn thọ, hoa huệ, hoa cúc, cây quất,... đủ màu sắc và thịnh vượng.

Màu ngày tết: màu đỏ và màu vàng được ưa chuộng.

Các hoạt động ngày Tết: Tết gồm tất niên, giao thừa, tân niên, các hoạt động tiền Ông Công, Ông Táo về trời, dọn dẹp nhà cửa, đi chợ tết, gói bánh chưng, thăm mộ tổ tiên. Sang giao thừa, hái lộc đầu xuân, xông nhà, chúc tết, mừng tuổi, đi lễ chùa đầu năm, xin chữ,... diễn ra nèn nếp.

Tục xông nhà đầu xuân: Từ phút giao thừa, người xông đất là sứ giả hạnh phúc và may mắn, rất quan trọng cho cả năm tốt lành.

Chúc Tết: Sáng mừng 1, con cháu tụ tập để lễ Tổ tiên, chúc tết ông bà, chúc thọ sống lâu, hạnh phúc.

Lì xì: Lì xì đầu năm để năm mới gặp may, làm ăn phát lộc. Bao lì xì màu đỏ.

Xin chữ đầu xuân: Thanh niên, học sinh đi xin chữ, nét chữ đẹp, lấy may cho học hành, thi cử đỗ đạt. Đây là nét đẹp của văn hóa người Việt.

Đi lễ chùa đầu năm, hái lộc, cầu may mắn, tài lộc.

Nói tóm lại, Tết Nguyên Đán là một sinh hoạt văn hóa thể hiện bản sắc văn hóa

sâu sắc của người Việt Nam. Những tập tục truyền thống trong dịp Tết cổ truyền Việt Nam có thể đã biến đổi theo thời gian và giao lưu văn hóa trong thời đại toàn cầu hóa. Có những tập tục giờ chỉ còn trong các công trình nghiên cứu văn hóa cổ truyền mà du khách có thể sẽ không còn phổ biến nhưng trong quá trình xây dựng sản phẩm du lịch, các hãng lữ hành có thể tái hiện một phần để du khách trải nghiệm, chẳng hạn như tục dựng cây nêu ngày Tết. Những câu chuyện văn hóa có liên quan được kể trong tour Tết mang đến những trải nghiệm thú vị cho du khách nước ngoài.

Theo Thanh Niên Online, Tết cổ truyền Việt Nam trong mắt người nước ngoài rất thú vị và “kỳ lạ”. Ông Tetsuya Osafune (Giám đốc một công ty truyền thông, quốc tịch Nhật Bản, ăn Tết tại Việt Nam lần thứ 2) rất ấn tượng trước cảnh người Việt về quê ăn Tết: “Tôi thật sự ấn tượng với việc nhiều người Việt Nam dù trẻ đến đâu cũng cố gắng quay về quê ăn Tết. Hiện ở Nhật, chúng tôi không còn ăn Tết âm lịch nữa”. Chị Annie Atizay (Giáo viên, quốc tịch Mỹ, ăn Tết Việt Nam lần thứ 3) cho rằng tính cộng đồng của Tết Việt tạo nên sự khác biệt so với lễ mừng năm mới tại Mỹ: “Tôi thích không khí Tết Việt Nam. Tôi cảm nhận được không khí lễ hội của gia đình và cộng đồng khi mọi người ai cũng mua hoa, dọn dẹp nhà cửa và hát karaoke. Tôi đi ra đường và để ý thấy rất nhiều gia đình cùng hát karaoke với nhau. Ai trông cũng vui và thoải mái hơn thường ngày”. Chị Chris Caumont (Pháp): “Tôi yêu Tết cổ truyền các bạn,... Tôi sẽ ở lại Hà Nội trong dịp này, tôi muốn cảm nhận không khí Tết ở Hà Nội”[11].

Ông Kirill Leonov, một người Nga, làm du lịch ở Nha Trang gần 30 năm nay, cho biết: “Chúng tôi rất thích ngày Tết cổ truyền của các bạn với những nét văn hóa, tập quán thú vị. Tôi đã viết 4 quyển sách bằng tiếng Nga để giới thiệu cho bạn bè Nga về một Nha Trang, Việt Nam giàu bản sắc văn hóa”. Peter (du khách Anh) cho biết dù mới đến Nha Trang trước ngày Tết nhưng đã cảm nhận được không khí Tết đang đến rất gần. “Khắp phố phường đầy sắc hoa. Nhiều người mặc áo dài chụp hình với đèn hoa. Thật thú vị! Tôi dự định sẽ trải nghiệm không khí Tết ở Việt Nam, sau Nha Trang sẽ là Đà Lạt, Hội An, Huế và kết thúc ở Hà Nội” - anh Peter nói về lịch trình du lịch của mình [9].

Theo *Thế giới và Việt Nam*, Tết Đinh Dậu, ngành du lịch đón tín hiệu vui với những con số thống kê cho thấy, số lượt khách quốc tế đến Việt Nam tháng 1-2017 đạt 1.007.220 lượt, tăng 12,3% so với tháng 12-2016 [8]. Tết Đinh Dậu 2017, tổng lượng khách tham quan Đà Nẵng đạt 260.523 lượt, tăng 17,3% so với cùng kỳ năm 2016 [10]. Theo *Thông tấn xã Việt Nam*, ngày 08-02-2018, Công ty Dịch vụ lữ hành Sài Gòn Tourist đã đón và phục vụ 2.500 du khách và thuyền viên quốc tịch Anh, Pháp, Mỹ từ tàu biển Celebrity Constellation cập cảng Cái Mép Bà Rịa - Vũng Tàu,... Theo Saigontourist, thời điểm trước và trong Tết Nguyên Đán 2018, công ty đón và phục vụ tổng cộng gần 34.000 lượt du khách bằng đường biển “xông đất” đầu năm tại Việt Nam [12]. Nắm bắt xu hướng khách quốc tế có nhu cầu tìm hiểu Tết Nguyên Đán tại Việt Nam, nhiều công ty du lịch đã khai thác các tour giúp du khách trải nghiệm

ngày Tết cổ truyền và qua đó để quảng bá hình ảnh văn hóa và du lịch Việt Nam đến đông đảo du khách quốc tế.

Tết Kỷ Hợi 2019, số ngày nghỉ nhiều (đến 9 ngày), tuy chưa có số liệu thống kê chính thức nhưng du lịch Tết Kỷ Hợi sẽ tăng lên đáng kể so với các năm trước. Đây là dịp du khách nội địa đi vãng chùa, cầu may, cầu an, thăm các danh lam thắng cảnh,... Năm 2019, bước đầu sử dụng mô hình du lịch thông minh, thuận tiện cho du khách. Các cơ quan quản lý du lịch chuẩn bị chu đáo về kiểm tra, khảo sát các hiện tượng tiêu cực. Các công ty lữ hành đã chuẩn bị kỹ lưỡng chương trình tour và ngày giờ xuất hành đẹp đầu năm để chuyến du xuân tốt lành. Nhiều hãng lữ hành đã quảng bá các tour du lịch Tết Nguyên Đán 2019 trong nước và nước ngoài.

Hiện nay, nhiều công ty du lịch tổ chức các chương trình Tết Nguyên Đán cho khách du lịch nước ngoài như đã đề cập ở trên, tuy nhiên, các hãng du lịch ở Việt Nam đang khai thác các chương trình du lịch ngày Tết cổ truyền cho người nước ngoài chỉ là nhỏ, lẻ chưa có sự phối hợp quảng bá rộng rãi, thu hút khách ngoại quốc, sự phối hợp của các hãng vận chuyển như hàng không, đường bộ, đường sắt, đường thủy và sự điều phối của Nhà nước trong giao thông. Chúng tôi được biết, nhiều hãng du lịch Việt Nam khuyên đổi tác của họ hoặc khách hàng của họ là nên đến Việt Nam tránh ngày Tết cổ truyền, các kỳ nghỉ quốc gia vì sự bất tiện và khó tổ chức và không mang lại hiệu quả cao về mặt kinh tế. Những du khách nước ngoài quyết định trải nghiệm chương trình du lịch Tết Nguyên Đán, họ phải chấp nhận chi trả

cao hơn nhiều cho mọi dịch vụ. Việc này đã hạn chế lượng khách nước ngoài đến Việt Nam trải nghiệm chương trình du lịch Tết Nguyên Đán. Chúng ta có thể hiểu được các hãng lữ hành du lịch, các nhà tổ chức du lịch địa phương gặp khó khăn về phương tiện vận chuyển, giá dịch vụ vận chuyển tăng cao, bất tiện trong đi lại trong ngày Tết, ăn uống và các dịch vụ tại các điểm đến,... như chúng tôi đã đề cập trong bài *“Thực trạng văn hóa giao thông ở Việt Nam trong hoạt động du lịch”* [3, tr.164-174]. Tết cổ truyền ở Việt Nam, mọi dịch vụ đều tăng giá, gây khó khăn cho các hãng du lịch, đó là một thực tế, không thể phủ nhận. Tết cổ truyền Việt Nam còn có những biểu hiện chưa đẹp, chưa tốt: mê tín dị đoan, nạn biểu xén, hối lộ, phá hoại môi trường (bể cảnh, hái lộc), cờ bạc, rượu chè, tai nạn giao thông tăng cao, mất trật tự trị an, hàng giả, hàng lậu thuế, chặt chém, chèo kéo, nâng giá hàng hóa khiến cho nhiều du khách nước ngoài cảm thấy khó chịu,... Bến cảng đón tàu du lịch chưa tốt, chưa thuận lợi. Chẳng hạn, tàu biển phải đậu ở cảng Cái Mép, sau đó trung chuyển khách về Thành phố Hồ Chí Minh. Các hãng lữ hành địa phương chưa chuẩn bị chu đáo trong việc đón khách dịp Tết. Quản lý giá cả ngày tết chưa tốt. Hướng dẫn viên chưa chuyên nghiệp để giới thiệu văn hóa ngày Tết cổ truyền Việt Nam cho du khách,... Trên đây là một số thực trạng khiến cho sản phẩm du lịch Tết Việt Nam chưa thu hút du khách nước ngoài. Chúng ta thu được không chỉ về mặt kinh tế mà còn là hiệu quả về mặt quảng bá hình ảnh quốc gia, văn hóa Việt Nam, dấu ấn trong sản phẩm du lịch đặc thù chỉ riêng có ở

Việt Nam. Trong tình hình hiện nay, chúng tôi cho rằng, việc khai thác du lịch trong dịp Tết Nguyên Đán ở Việt Nam vẫn chưa mang lại hiệu quả cao nhất so với tiềm năng của một kỳ nghỉ Tết truyền thống mang tính chất quốc gia của Việt Nam.

2.3. Những giải pháp tăng cường khai thác Tết cổ truyền Việt Nam trong du lịch

Cần có sự phối hợp tốt giữa các hãng lữ hành và các hãng vận tải, đặc biệt là các hãng hàng không, các hãng vận chuyển đường bộ, thực hiện cam kết giá cả vận chuyển ổn định, chia sẻ chi phí với các hãng du lịch;

Cần tăng tính đặc thù của sản phẩm du lịch Tết cổ truyền, tăng hàm lượng văn hóa trong sản phẩm du lịch Tết cổ truyền để du khách nước ngoài thấy được sự khác biệt, tính độc đáo phải đến Việt Nam trong dịp Tết Nguyên Đán để trải nghiệm, thụ hưởng sản phẩm du lịch;

Đầu tư quảng bá du lịch Tết cổ truyền, nêu bật bản sắc văn hóa Việt Nam của ngày Tết để mời gọi du khách quốc tế. Du lịch Tết cổ truyền là dịp thuận lợi nhất để quảng bá hình ảnh đất nước, con người Việt Nam đặc biệt về truyền thống văn hóa dân tộc Việt (dân tộc Việt Nam thanh lịch, thân thiện, tình nghĩa,...);

Cần phải nghiên cứu và tính đến tính thời vụ của sản phẩm du lịch Tết cổ truyền để không lãng phí cơ sở vật chất du lịch, nhân lực du lịch trong xây dựng sản phẩm du lịch;

Cơ sở hạ tầng - kỹ thuật và cơ sở vật chất du lịch cần được đầu tư tốt hơn, đặc biệt là các bến cảng đón tàu biển đưa du khách đến Việt Nam thuận lợi. Đầu tư điểm vui chơi giải trí đặc biệt, nhiều giờ để giữ chân du khách trong dịp Tết Nguyên Đán;

Tăng cường áp dụng công nghệ thông tin trong sản phẩm du lịch Tết Nguyên Đán, giúp du khách tiếp cận một cách dễ dàng sản phẩm du lịch Tết Việt Nam;

Đào tạo hướng dẫn viên chuyên nghiệp về du lịch Tết, giúp du khách trải nghiệm đúng nghĩa là Tết cổ truyền Việt Nam;

Cấp quản lý du lịch từ trung ương đến địa phương cần kiểm tra chặt chẽ vấn đề an toàn giao thông, an toàn trật tự trị an, ngăn chặn việc nâng giá, chặt chém và tuyên truyền giáo dục người dân không mê tín dị đoan, cờ bạc rượu chè,... trong dịp Tết;

Các doanh nghiệp du lịch cần nâng cao chất lượng sản phẩm, chất lượng dịch vụ du lịch và chất lượng các điểm đến. Cần tuyển chọn các hướng dẫn viên có trình độ về kiến thức, kỹ năng, thái độ và ngoại ngữ để phục vụ du khách nước ngoài có chất lượng cao trong những ngày Tết;

Cộng đồng dân cư cần phải có văn hóa ứng xử lịch sự, thân thiện đối với du khách nước ngoài. Đảm bảo an toàn thực phẩm, không nâng giá, không đeo bám làm phiền hà du khách vào dịp Tết. Nâng cao chất lượng loại hình du lịch cộng đồng, homestay trong dịp tết cổ truyền để quảng bá giá trị văn hóa của dân tộc Việt Nam.

3. KẾT LUẬN

Ở Việt Nam, giá trị văn hóa thể hiện đậm nét trong Tết cổ truyền (Tết Nguyên

Đán, Tết cả) rất đa dạng và phong phú. Từ những giá trị văn hóa vật thể gắn với đền, miếu, chùa chiền cho đến các giá trị văn hóa phi vật thể như các tín ngưỡng, phong tục, tập quán, hội hè, tri thức dân gian, lối ăn, mặc, trang hoàng nhà cửa, mô mã tổ tiên ông bà,... cũng như các loại hình nghệ thuật dân tộc độc đáo được “hồi sinh” mãnh liệt, phong phú và đa dạng trong dịp Tết Nguyên Đán. Ngày nay, Tết cổ truyền Việt Nam là một quá trình tích hợp văn hóa trải qua nhiều đời, nhiều thế hệ con người Việt Nam trong quá trình lịch sử xây dựng, phát triển và bảo vệ đất nước. Tết cổ truyền Việt Nam là của tất cả cộng đồng 54 tộc người cùng cộng cư, cộng lợi, cộng mệnh với những sắc thái vùng, miền xuyên suốt chiều dài lịch sử dân tộc.

Trong thời kỳ hội nhập quốc tế, Tết cổ truyền Việt Nam đã và đang được chúng ta khai thác tích cực nhưng vẫn chưa phát huy tối đa giá trị vốn có của nó vì nhiều nguyên nhân chủ quan cũng như khách quan đã được đề cập trong bài viết này. Tuy nhiên, nếu chúng ta biết xây dựng và phát triển sản phẩm du lịch Tết cổ truyền có tính độc đáo, đặc sắc, ngành du lịch sẽ thu hút lượng khách du lịch quốc tế nhiều hơn, mang lại hiệu quả kinh tế lớn hơn và quảng bá giá trị văn hóa Việt Nam ra thế giới tốt đẹp hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Ngô Văn Lệ (2017), Lời giới thiệu công trình *Các tiểu vương quốc Phù Nam ở Nam Bộ*, Nxb Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.
- [2] Sơn Nam (2008), *Đi và ghi nhớ*, Nxb Hồng Đức.
- [3] Võ Văn Thành (2016), *Một số vấn đề văn hóa du lịch Việt Nam*, Nxb Văn hóa - Văn nghệ.

- [4] Huỳnh Ngọc Trảng và Nguyễn Đại Phúc (2013), *Đặc khảo về tín ngưỡng thờ gia thần*, Nxb Văn hóa - Văn nghệ.
- [5] Huỳnh Ngọc Trảng (2017), *Độc lại cổ tích*, Nxb Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.
- [6] Huỳnh Ngọc Trảng (2018), *Khảo luận về Tết*, Nxb Văn hóa - Văn nghệ.
- [7] Đặng Nghiêm Vạn (2010), *Văn hóa Việt Nam đa tộc người*, Nxb Văn học.
- [8] Văn Lộc (2017), Tết Đinh Dậu: Ngành du lịch đón thêm tín hiệu vui, đăng trên Thế giới & Việt Nam, tại địa chỉ: <http://baoquocte.vn/tet-dinh-dau-nganh-du-lich-don-tin-hieu-vui-43696.html>, truy cập 15-11-2018.
- [9] Kỳ Nam (2018), Khách du lịch nước ngoài đổ về Nha Trang ăn tết, Lao Động Online, nld.com.vn/kinh-te/khach-nuoc-ngoai-do-ve-nha-trang-don-tet-20180208213541287.htm, truy cập 15-11-2018.
- [10] Thanh Tình (2017), Khách du lịch đến Đà Nẵng dịp Tết tăng hơn 17%, Báo Đà Nẵng Online, tại địa chỉ, baodanang.vn/channel/5404/201702/khach-du-lich-den-da-nang-dip-tet-tang-hon-17-2537033/, truy cập 15-11-2018.
- [11] Hoàng Uy (2013), Tết Việt trong mắt người nước ngoài: Thú vị, kỳ lạ, Thanh Niên Online, thanhnien.vn/the-gioi/tet-viet-trong-mat-nguoi-nuoc-ngoai-thu-vi-ky-la-477050.html, truy cập 15-11-2018.
- [12] Thông tấn xã Việt Nam (2018), Gần 34.000 du khách tàu biển ‘xông đất’ Việt Nam dịp Tết Nguyên Đán, đăng lại trên Trang tin điện tử *Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh*, truy cập 10-11-2018.
- [13] Lê Trung Vũ (2018), Tết cổ truyền của người Việt và những giá trị văn hóa truyền thống, Báo Mới Online, baomoi.com/tet-co-truyen-cua-nguoi-viet-va-nhung-gia-tri-van-hoa-truyen-thong/c/24975911.epi, truy cập 20-11-2018.

Ngày nhận bài: 05-12-2018. Ngày biên tập xong: 20-12-2018. Duyệt đăng: 21-01-2019